

مقایسه عشایر اسکان یافته خودجوش و هدایت شده در تر سالی و خشکسالی از نظر میزان وابستگی دام به علوفه مرتعی

سیدحمید حبیبیان^۱

۱- استادیار پژوهشی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی فارس

چکیده

شیوه‌های بهره‌برداری از مراتع کشور جهت چرای دام در قالب سه شیوه کوچندگی، نیمه کوچندگی و روستایی شکل گرفته است. هر یک از این شیوه‌ها تاثیرات خاصی بر مراتع می‌گذارند. با افزایش جمعیت دامدار و در مجموع دام، کاهش سرانه سطح مراتع و در نتیجه کاهش درآمد آنها از یک طرف و ضعیف‌تر شدن وضعیت مراتع از طرف دیگر، تعادل طبیعی بین دام، مرتع و انسان بهره‌بردار بهم خورده است. در نتیجه این عدم توازن، اکنون مراتع عشایری تکافوی نیاز غذایی دام کوچنده را در بیلاق و قشلاق نمی‌کند. طرح ساماندهی عشایر و به تبع آن طرح‌های هدایت شده اسکان عشایر، از یک دهه پیش با هدف حذف کوچ و سکونت عشایر در یک زیست بوم ثابت و به منظور بهبود شرایط زیستی آنها به مورد اجرا گذاشته شده است. در این تحقیق، ۱۳ تشکیل اجتماعی عشایر در قالب سه گروه (عشایر اسکان یافته خودجوش، عشایر اسکان یافته هدایت شده و عشایر کوچنده) در پهنه‌های سایت اسکان عشایر در چهار منطقه در استان فارس مورد بررسی قرار گرفت. نظر به نقش و اهمیت مراتع در تامین علوفه دام‌های عشایر فوق، این تحقیق طی دو سال ۱۳۸۰ و ۱۳۸۱ انجام گرفت تا میزان وابستگی دام به علوفه مرتعی و غیر مرتعی به تفکیک در بیلاق و قشلاق هم در ترسالی و هم در خشکسالی بین این سه گروه مشخص و مقایسه گردد. به همین منظور با استفاده از مطالعات انجام شده قبلی و بررسی‌های صحرایی و همچنین از طریق تکمیل پرسشنامه و انجام مصاحبه، اطلاعات مورد نیاز تحقیق جمع‌آوری و طبقه‌بندی گردید و سپس با استفاده از نرم افزارهای آماری، داده‌های بدست آمده مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت. نتایج تحقیق حاکی از آن است که بین عشایر اسکان یافته خودجوش با عشایر اسکان یافته هدایت شده و همچنین با عشایر کوچنده (شاهد) از نظر میزان وابستگی دام به مرتع و غیر مرتع در تر سالی و خشکسالی، تفاوت معنی‌داری در سطوح مختلف آماری وجود دارد. ضمناً در این تحقیق مشخص شد که هنوز علی‌رغم تخریب شدید مراتع، میزان وابستگی دام عشایر گروه‌های فوق به مراتع قابل ملاحظه بوده و به نظر می‌رسد همین امر باعث شده تا هنوز کوچ عشایر به شیوه سنتی بقاء داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: عشایر، اسکان، دام، مراتع، خشکسالی، ترسالی، کوچ، فارس